

Datum
2018-10-19

Miljö-och energidepartementet
10333 Stockholm

YTTRANDE

Vägar till hållbara vattentjänster – SOU 2018:34

Regeringen beslutade den 11 maj 2017 att ge en särskild utredare i uppdrag att se över kommunens skyldighet att ordna vattentjänster enligt 6 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster (vattentjänstlagen) och frågor om små avlopp med fokus på ökad åtgärdsstakt.

Vattentjänster är försörjning av dricksvatten och bortförande av spillvatten och dagvatten. Utredningen innehåller flera olika aspekter som rör alla vattentjänsterna och hur de ska bli hållbara.

När kommunen är ansvarig för vattentjänsterna

Utdrag ur utredningen

Det är i 6 § vattentjänstlagen som det står att kommunen har en skyldighet att ordna vattentjänster om det behövs för skyddet av människors hälsa och miljö och om bebyggelsen ingår i ett större sammanhang. Det större sammanhanget tolkas i dag som att det gäller för minst 20 till 30 hus eller i vissa fall något färre. I praxis, det vill säga hur domstolar har tolkat lagen, har det visat sig att det i princip alltid finns ett behov av att skydda människors hälsa och miljön. Tolkningen har också varit strikt vad gäller att kommunen ska ansvara för vattentjänsterna genom allmänna anläggningar så snart bebyggelsen utgör ett större sammanhang. Tolkningen har också varit strikt vad gäller att kommunen ska ansvara för vattentjänsterna genom allmänna anläggningar så snart bebyggelsen utgör ett större sammanhang. På många håll har fastighetsägare protesterat mot att de måste betala anläggningsavgifter, det vill säga den avgift kommunen tar ut för att ansluta fastigheter till kommunalt vatten och avlopp. Det har framställts som ett demokratiunderskott att fastighetsägare inte har möjlighet att överklaga kommunens bedömning av vilka fastigheter som ska anslutas till den allmänna va-anläggningen och få den prövad utöver en laglighetsprövning.

Utredningen föreslår:

- Att Havs- och vattenmyndigheten ska utses till tillsynsvägledande myndighet för länsstyrelsernas tillsyn över hur kommunerna uppfyller sin skyldighet enligt 6 § vattentjänstlagen. Arbetet ska göras i samarbete med Boverket, Livsmedelsverket och Naturvårdsverket. Detta för att ge länsstyrelserna ett ökat stöd, underlätta kunskapsutbyte mellan dem och se till att tillsynen blir mer lika över landet.

Yttrande från Mönsterås:

Mönsterås kommun är tveksam till ytterligare en myndighet och menar att Länsstyrelsen klarar uppgiften att utföra tillsyn vad det gäller tillämpningen av 6§ vattentjänstlagen.

- Att ett nytt stycke införs i 6 § vattentjänstlagen som ska göra att kommunerna lägger ett större fokus på att bedöma behovet av vattentjänster. Kommunen ska utreda om det finns en möjlighet att på ett annat sätt än med en allmän va-anläggning uppnå ett motsvarande skydd för människors hälsa och miljön.

Yttrande från Mönsterås:

Mönsterås kommun har en beslutad VA-plan där man har bedömt behovet av vattentjänster enligt 6 § och i denna plan har kommunen utrett olika alternativ till en kommunal va-anläggning. Mönsterås kommun är positiv till att ett nytt stycke införs i § 6 vattentjänstlagen. Skulle en annan lösning väljas är det viktigt att denna blir långsiktigt hållbar så att man inte i efterhand måste gå in med en allmän anläggning, eftersom det blir onödigt kostsamt för alla inblandade.

- Att ett krav införs i vattentjänstlagen på att kommunerna ska se till att det finns en långsiktig plan för hur försörjning av vatten-tjänster inom kommunen ska ske och att denna plan ska beslutas av kommunfullmäktige. Den långsiktiga planen ska lämnas på samråd och granskning för att öka det demokratiska inflytandet över hur kommunen planerar för att ansluta fastigheter till kommunalt vatten och avlopp.

Yttrande från Mönsterås:

Mönsterås kommun är positiv till att införa ett krav i vattentjänstlagen att det ska finnas en långsiktig plan för hur försörjning av vattentjänster inom kommunen ska ske. VA-planen ska vara ett tematiskt tillägg till kommunens översiktsplan. Demokratisyftet uppnås härmed då alla får inge synpunkter innan planen beslutas i Mönsterås Kommunfullmäktige. Om en obligatorisk VA-plan ska införas i vattentjänstlagen ska kommuner själva bestämma omfattning och innehåll utifrån lokala förhållanden och förutsättningar.

- Att de statliga myndigheter som arbetar med vattentjänsterna behöver samverka mer för att stödja kommunerna och styra mot hållbara vattentjänster. Utredningen föreslår därför att en plattform för detta bör bildas med Naturvårdsverket som koordinatör.

Yttrande från Mönsterås:

Mönsterås kommun är positiv till en samverkan av de statliga myndigheterna.

När fastighetsägaren själv är ansvarig för vattentjänsterna

Utdrag ur utredningen

Fastighetsägare som inte är anslutna till det kommunala avloppsnätet har för det mesta en egen anläggning. De är enligt miljöbalken ansvariga för att deras avloppsanläggning följer de regler som finns.

Kommunen ska sedan utöva tillsyn på dessa. Många kommuner hinner inte med alla anläggningar i kommunen och i dag beräknas att det fortfarande finns 180 000 anläggningar som inte uppfyller de grundkrav för att skydda hälsa och miljö som kom redan 1969. Det finns också ett ökande antal anläggningar som har tillstånd men som tappat i funktion eller av andra anledningar inte längre uppfyller kraven i tillståndet. Varje år ökar detta antal mer än det antal anläggningar som kommunerna hinner ställa krav på eller som fastighetsägarna åtgärdar på eget initiativ. Att göra vattentjänsterna hållbara är ett ansvar som alla delar. Samhället, i det här fallet kommunen, har ett uppdrag att lösa detta när det finns ett behov av att skydda hälsa och miljö och när bebyggelsen finns i ett större sammanhang. Det är det som står i den lag som en stor del av detta betänkande kretsar kring, nämligen lagen (2016:412) om allmänna vattentjänster (vattentjänstlagen).

Den ekologiska hållbarheten och hur vi tillsammans ska klara kraven för miljö och hälsa styrs av miljöbalken (1998:808). Där finns krav på kommuner och på dem som inte bor i bebyggelse i ett större sammanhang och som därför själva ansvarar för sina vattentjänster.

Utredningen föreslår:

- Regeringen beslutar om ett etappmål i miljömålssystemet om ökad åtgärdstakt av små avlopp som inte klarar kraven i miljölagstiftningen.

Yttrande från Mönsterås:

Mönsterås kommun tycker inte att regeringen ska besluta om etappmål om ökad åtgärdstakt i miljömålssystemet.

- Ett krav införs på avloppsdeklaration för små avloppsanläggningar. Ett ackrediterat kontrollorgan utför en enkel kontroll och upprättar en avloppsdeklaration som fastighetsägaren skickar in till kommunen. Avloppsdeklarationen är inte tillsyn utan den ska ge fastighetsägaren information om sitt avlopp och incitament att åtgärda det för att undvika kommunala tillsynsavgifter. De ger kommunen information om vilka små avloppsanläggningar i kommunen som behöver åtgärdas och kan på så sätt effektivisera tillsynen. Fastighetsägare som inte skickar in någon deklaration ska enligt förslaget riskera miljöstraffavgift.

Yttrande från Mönsterås:

Mönsterås kommun anser att det är viktigt att fastighetsägare tar ett större ansvar för sina enskilda avlopp. Utredningens förslag riskerar dessvärre att fokusera på kontroll och administration istället för att använda resurserna till att genomföra de nödvändiga åtgärderna. Mönsterås vill inte att man inför en avloppsdeklaration.

- *Förbättrad avloppsrådgivning och även centraliserad avloppsrådgivning kan också effektivisera kommunernas arbete. Havs- och vattenmyndigheten föreslås få i uppdrag att tillsammans med Konsumentverket utveckla en nationell rådgivning och stödja kommunerna för ökad rådgivning.*

Yttrande från Mönsterås

Mönsterås kommun är positiv till att regeringen ger Havs- och vattenmyndigheten ansvar att tillsammans med Konsumentverket etablera en organisation för va-rådgivning till fastighetsägare angående små avloppsanläggningar samt att ta fram vägledning och kunskapsunderlag om gemensamhetsanläggningar för hushållspillvatten. Viktigt är att rådgivningen ökar kunskapen hos fastighetsägarna om sin egen anläggning och kraven som följer med denna.

- *Reglerna som kommunens tillsyn av små avlopp utgår från måste bli tydligare. Detta kan enligt Havs- och vattenmyndigheten kraftigt minska handläggningstiderna. Utredningen förslår därför att Havs- och vattenmyndigheten får föreskriftsrätt när det gäller små avlopp och att det tydliggörs att Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för tillsynsvägledning för små avloppsanläggningar belastade med hushållspillvatten och som är dimensionerade för högst 200 personekvivalenter.*

Yttrande från Mönsterås

Mönsterås kommun håller med utredningen om att reglerna som kommunens tillsyn av små avlopp utgår ifrån måste förtydligas. Tillsynsvägledningen från Havs- och vattenmyndigheten behöver förtydligas. Dock är kommunen tveksamt till förslaget att ge Havs- och vattenmyndigheten föreskriftsrätt om försiktighetsmått vid utsläpp av avloppsvatten från små avloppsanläggningar. Gäller det generella regler/föreskrifter nationell kan detta vara en bra idé att lägga detta uppdrag på Havs- och vattenmyndigheten, i annat fall, så som beslut om försiktighetsmått, bör ligga lokalt hos den lokala tillsynsmyndigheten. Detta eftersom en bedömning ska göras i varje enskilt fall.

- *Kommunerna ska få stöd med kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte av Havs- och vattenmyndigheten vad det gäller hur tillsyn, taxor och prövning kan utformas för att ge ökad åtgärdstakt. Utredningen föreslår också att Havs- och vattenmyndigheten får i uppdrag att genomföra en satsning inriktad på hur nya e-tjänster och IT-lösningar kan effektivisera tillsynen samt ta fram ett underlag om små avloppsanläggningars tekniska prestanda som både kommuner och fastighetsägare kan få tillgång till.*

Yttrande från Mönsterås

Mönsterås är positiva till förslaget om kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte för ökad åtgärdstakt via Havs- och vattenmyndigheten när det gäller tillsyn och prövning av små avlopp. Kommunen ställer sig dock tveksam till liknande stöd när det gäller utformning av kommunala taxor för prövning och tillsyn enligt miljöbalken respektive för avfallshantering. Här finns redan en lång erfarenhet inom kommunsektorn.

- *Fler kretsloppsanpassade små avlopp minskar påverkan på miljön. Kommunerna behöver ha system för att ta hand om näring från små avlopp som kan sättas i kretslopp. Ett etappmål om att öka antalet kommuner som har sådana system bör införas samt ett bidrag till kommuner för utveckling av kretsloppssystem.*

Yttrande från Mönsterås

I Mönsterås kommun är det avfallsverksamheten som ansvarar och tömmer enskilda avloppsanläggningar. Slammet som uppkommer behandlas i kommunalt reningsverk och blir en produkt som till sist läggs på åker. Fastighetsägaren betalar sin tömning via av Kommunfullmäktige beslutad avfallstaxa. Systemet i Mönsterås fungerar bra. Mönsterås kommun är inte emot utveckling av kretsloppsnära system, men vet också att sådana system kräver ett engagemang och kunskap av fastighetsägaren för att köra dessa.

- *Havs- och vattenmyndigheten ska hjälpa kommunerna att få kunskap om kretsloppsanpassning av små avlopp och Naturvårdsverket ska bland annat hjälpa dem med hur avfallstaxan kan användas för att styra mot fler kretsloppsanpassade anläggningar.*

Yttrande från Mönsterås

Mönsterås kommun är starkt emot att finansiera utvecklingen av kretsloppsnära system med avfallstaxan i Mönsterås. Mönsterås kommun tycker att staten bör ordna bidrag till finansiering av denna utveckling.

Dagvatten i ett förändrat klimat

Utdrag ur utredningen

Klimatförändringarna kommer att leda till ökade regnmängder och att häftiga skyfall inträffar oftare. Ett sätt att klimatanpassa är att bygga om vägar, parker och dammar i staden så att de kan ta emot, kanske fördröja, och eventuellt leda regnvattnet till våra dagvattensystem. Det kallas för öppna dagvattenlösningar, till skillnad från de vanliga slutna ledningarna och rören. Efter flera ovanligt kraftiga skyfall i Köpenhamn och Malmö har dessa städer arbetat med särskilda skyfallsplaner för att investera i förändringar i stadsbilden som kan hantera regnmängderna. En del av dessa förändringar kan sägas vara va-anläggningar som kan bekostas av VA-huvudmannen (det vill säga det kommunala bolag eller den förvaltning som har hand om vatten och avlopp) och i slutändan av de abonnenter som är anslutna via va-taxan. Andra åtgärder har finansierats med kommunala skattemedel.

Yttrande från Mönsterås

Mönsterås kommun följer svenskt vatten publikation P110 för dimensionering av dagvattenledning. I P110 gäller att VA-huvudmannen ansvarar för utformning och drift av dagvattenledning tills dagvattnets trycklinje når markytan. Enligt Svenskt Vattens publikation rekommenderas ny dimensionering vid trycklinje för marknivå för 20 och 30 årsregn i tät- och centrumbebyggelse för ny bebyggelse. Tidigare praxis 10 årsregn. När dagvattenledningssystemet är fullt kommer överskjutande flöden hanteras på markytan. För att uppnå en hållbar dagvattenhantering måste man skilja mellan lösningar för normala flöden och hantering av skyfall eller från havet. Hantering av normala flöden kan hanteras av de allmänna dagvattenanläggningarna i och även ovan mark. Men för att hantera skyfall behövs helt andra åtgärder som ligger utanför VA-huvudmannens ansvar och rådgivning.

Åtgärder som behövs handlar om att skapa ytor kan hantera stora volymer vatten vid kraftiga skyfall. Dessa översvämningsytor kan vara gator, torg, parker, fotbollsplaner etc. Sådan mark är inte allmänna VA-anläggningar. VA-huvudmannen bestämmer inte över gatornas utformning eller övrig fysisk planeringen. Än mindre kan VA-huvudman vidta åtgärder utanför verksamhetsområdet eller utanför kommungränsen.

Mönsterås går emot utredningen och tycker att översvämningar från skyfall eller från havet är en fråga som hela kommunen måste beakta i sin samhällsplanering och inte bara lägga ansvaret och kostnaderna på VA-kollektivet.

Mönsterås kommun går emot utredningen att VA-kollektivet ska stå för kostnaderna via va-taxan att lösa och bygga anläggningar för skyfall.

Anders Johansson Kommunstyrelsens ordförande

Ronnie Björkström
Avdelningschef

Lena Simonsson
Miljöingenjör